

S. Shatrava

JURISDICTIONAL ACTIVITY OF NATIONAL POLICE BODIES ON VIOLATION OF ANTI-CORRUPTION LEGISLATION REQUIREMENTS

The theses distinguish and analyze the peculiarities of administrative responsibility for offenses connected with corruption in the light of material and procedural norms of law. The attention is focused on the peculiarities of proceedings in cases of anti-corruption legislation. Proposals on supplementing the Code of Administrative Offenses of Ukraine with the provisions on the procedure for the appointment of an examination, the procedure for the recognition of certain subjects by substantive evidence, and criteria for determining the membership, admissibility and sufficiency of evidence in the case are given.

Keywords: jurisdictional activity of the bodies of the National Police, administrative liability, proceedings in cases of administrative violations, prevention of corruption.

УДК 343. 13 (477)

Юхно О. О.

ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Розглянуто результати дослідження положень чинного КПК України та наявні прогалини, неузгодженості, що регламентують досудове розслідування. Проаналізовано і систематизовано наукові позиції науковців з цих питань. На підставі вивчення надано конкретні пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України.

Ключові слова: *неврегульованість, захист, підозрюваний, обвинувачений, реформування, визначення, право на захист, статус, пропозиції, рекомендації, слідчий, прокурор.*

Враховуючи усі різновекторні погляди на статті чинного КПК України, з об'єктивного боку слід зазначити про їх позитивність як в теоретичному, так і в прикладному значенні в цілому. Слід наголосити, що окремі пропозиції щодо вдосконалення КПК України 1960 року не знаходили в той час своєї належної реалізації результатів багатьох досліджень, наукових вивчень та пропозицій учених, працівників практичних підрозділів досудового розслідування, прокуратури, суду, адвокатури, громадськості та ін. Прийняття чинного КПК України не в повній мірі виправдало всі ті сподівання, що було покладено на нього. Окремі його положення потребують більш чіткого визначення. Під час досліджень встановлено суперечності, а деякі з них взагалі не відповідають вимогам сьогодення [1, с. 144]. Згідно з дослідженням неврегульованість окремих положень чинного КПК України призводить у правозастосовній діяльності сприянню порушень посадовими особами певних його положень, що обмежує або не забезпечує надійного захисту учасників кримінального провадження. З цього приводу слід навести наукову позицію С. С. Безрукова про те, що недостатня визначеність оціночних термінів, багатозначність, неконкретизованість їх змісту, і, як правило, відсутність у законі вказівок на те, як їх слід розуміти, змушують правозастосовця розшифровувати зміст таких приписів на власний розсуд, при цьому вкладати в нього певний сенс, відповідний особистим уявленням [2, с. 4], що ми підтримуємо. З питань приведення до однозначного розуміння та удосконалення понятійного апарату КПК України слід навести також позицію І. А. Тітко, про те, що значний масив кримінальних процесуальних понять оцінного характеру міститься в імплементованих Україною міжнародних актах загальносвітового і європейського значення [3, с. 22]. Особливо це стосується забезпечення і реалізації прав, свобод і законних інтересів осіб, які навіть після підписання низки міжнародно-правових договорів і прийняття КПК України у 2012 році не знайшли свого пропорційного закріплення, і знову зорієнтовані у своїй більшості на захист насамперед підозрюваного, обвинувачуваного. Так, існуюча система протидії злочинності і чинного КПК України практично позбавлена засобів, що спрямовані

на мінімізацію шкоди, яка завдається потерпілому внаслідок вчинення злочину. Адже на першому плані залишається питання забезпечення прав особи, якій оголошено про підозру, або щодо якої складено обвинувальний акт. Разом з тим, потерпілий за існуючих об'єктивних чи суб'єктивних причин у певних випадках не має можливості в достатній мірі користуватися правовою допомогою, зокрема безоплатною, та швидко і ефективно відновити порушені права та законні інтереси [4, с. 154], що ми підтримуємо і констатуємо, що це не дає змогу в повному обсязі та справедливо реалізувати при правозастосуванні таку засаду (принцип) кримінального процесу, як змагальність. Крім цього, реалізація права на правову допомогу заснована на дотриманні засад рівності усіх перед законом. Це положення є нормою прямої дії, тому, що закріплено в Конституції України та в ст. 10 чинного КПК України. З цих питань слід навести доречну наукову позицію В. І. Лафитського, що конституційні права і свободи є одним із факторів, що стримує нас від деспотизму, а на сучасному етапі розвитку це питання є надзвичайно актуальним, так само, як і необхідність підвищення рівня гарантованості правового положення особи [5, с. 79-85], що ми підтримуємо. У сьогоднішніх умовах слід сподіватися на позитивні результати реформування системи МВС України і черговий раз розраховувати на реальне виконання «Кардинальної трансформації критеріїв оцінки роботи поліцейських – з кількісних на якісні», в якій продекларовано у Концепції «100 днів якості національної поліції України», що: «Національна поліція відмовляється від статистичних методів оцінки роботи підрозділів і співробітників. Для нас важливі не кількісні, а якісні показники роботи співробітників поліції», тому нам слід очікувати на беззаперечну реалізацію вказаного. Втім, як встановлено за дослідженнями вчених, на практиці реалізація вказаного не передбачена, оскільки наприкінці звітного періоду слідчих змушують до встановлення повних обставин вчинення злочину передчасно закривати кримінальні провадження з метою досягнення знов таки необхідних показників щодо розкриття. На жаль, вказані факти правозастосування негативно впливають на забезпечення і реалізацію права на захист усіх учасників кримінального провадження, якості досудового розслідування, авторитет поліції серед населення, на що так розраховує керівництво Національної поліції України та працівники всіх силових відомств.

Не зважаючи на наявність певних проблемних питань, чинний КПК України діє, але вимагає переосмислення його положень, як в теоретичному, так і в прикладному значенні, врахування різних наукових позицій вчених і пропозицій працівників практичних підрозділів, напрацювання необхідних рекомендацій щодо його удосконалення, зокрема: 1) удосконалення понятійного апарату окремих положень КПК України щодо уточнення, розширення і конкретизації визначень суттєвих для кримінального провадження і судочинства та законодавче і нормативно-правове їх закріплення; 2) проведення наукових досліджень, розробка, удосконалення і узгодження з понятійним апаратом чинного КПК України визначень та положень, які не знайшли свого законодавчого в інших галузях права: законі про кримінальну відповідальність, криміналістиці, оперативно-розшуковій діяльності, судовій медицині і психіатрії та інших; 3) концептуальне законодавче закріплення, усунення прогалин і неузгодженостей між положеннями чинного КПК України та Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», міжвідомчих і відомчих нормативно-правових актів, що стосуються організації і проведення оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій та координації і взаємодії із вказаних та інших питань з підрозділами досудового розслідування та іншими, як в межах Національної поліції, так і з іншими відомствами, що на сьогодні не дає ефективно і в повному обсязі використовувати можливості оперативно-розшукових підрозділів у питаннях протидії кримінальним правопорушенням та на досудовому розслідуванні; 4) приведення норм Закону України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року № 580-VIII до положень чинного КПК України та внесення відповідних змін і доповнень до них; 5) затвердити прийнятий Верховною Радою України Закон України «Про кримінальні проступки», враховуючи, що у чинному КПК України це поняття закріплено, але відсутнє у законі про кримінальну відповідальність; 6) прийняття доповнень до чинного КПК України в частині організації і процесуальної

регламентації діяльності слідчих та слідчо-оперативних груп, у тому числі міжвідомчих та нормативно-правових актів із вказаних питань; 7) внесення змін і доповнень у чинний КПК України щодо пропорційності положень захисту прав, свобод і законних інтересів як сторони захисту, так і сторони обвинувачення, зокрема потерпілого, свідка, інших учасників кримінального провадження і підозрюваного, обвинуваченого та привести у відповідність з цим інші закони і нормативно-правові акти, що буде відповідати реалізації у повному обсязі засади змагальності та вимогам міжнародно-правових актів, підписаних і імplementованих в Україні; 8) у зв'язку з реформою адміністративно-територіального устрою в країні і Національної поліції та системи правоохоронних органів України привести у відповідність до цього їх структуру і внести відповідні зміни до чинного КПК України та у інші закони і нормативно-правові акти питання щодо територіальної юрисдикції органів досудового розслідування, прокуратури і судів, зокрема поновити структуру і діяльність підрозділів транспортної поліції; 9) внести доповнення до чинного КПК України щодо більш чіткого визначення статусу понятого у кримінальному судочинстві, а також питання щодо встановлення слідчим у кримінальному провадженні причин і умов, що сприяли вчиненню злочину (останні завдання в наказах Національної поліції і Генеральної прокуратури України нормативно закріплено); 10) на законодавчому рівні розширити статус і повноваження слідчого, зокрема надавши йому повноваження: при прийнятті рішень (узгодивши з прокурором) щодо застосування запобіжних заходів «особистого зобов'язання» і «особистої поруки», здійснення приводу, тимчасового доступу до речей і документів, вилучення речей і документів, що можуть бути визнані речовими доказами у кримінальному провадженні та ін.; 11) привести до відповідності положення чинного КПК України, іншого законодавства і нормативно-правових актів України між собою та з підписаними і узгодженими міжнародно-правовими актами.

Вказане, на нашу думку, буде сприяти удосконаленню чинного КПК України і вимогам Європейського Союзу, міжнародно-правовим актам, удосконаленню та підвищенню ефективності діяльності підрозділів досудового розслідування та Національної поліції України в цілому, органів прокуратури і суду України і надасть можливість забезпечення і реалізації рівності прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному судочинстві на теренах України від кримінальних правопорушень, а також реалізації Концепції МВС України, починаючи зі «100 днів якості Національної поліції України» щодо відмови від показників, зокрема щодо розкриття злочинів. Втім, підняті питання не є остаточними і підлягають окремому дослідженню або науковому вивченню. Пропоную учасникам наступної науково-практичної конференції взяти участь у обговоренні піднятих питань та наданих пропозицій.

Список використаної літератури

1. Сисоєнко Г. І. Затримання особи у кримінальному провадженні. *Вісник академії адвокатури України*: наук. журн. Київ: ВЦ Акад. адвокатури України. 2015. Том 12. Число 1 (32). С. 144–150.
2. Безруков С. С. Оценочные понятия и термины в уголовно-процессуальном законодательстве: дисс.... канд. юрид. наук: специальность 12.00.09. МВД РФ. Омская академия. Омск. 2001. 220 с.
3. Тітко І. А. Оцінні поняття у кримінально-процесуальному праві України: монографія. Харків: Право. 2010. 216 с.
4. Панькевич В. М. Заходи попередження правопорушень як механізм формування надійної особистості. *Вісник академії адвокатури України*: наук. журн. Київ: ВЦ Акад. адвокатури України. 2015. Том 12. Число 1 (32). С. 151-161.
5. Лафитский В. И. Сумерки права: семь грехов правотворчества. *Адвокат*. 2006. № 2. С. 70-86.

O. Yukhno

SPECIFIC THEORETICAL AND APPLIED PROBLEMS OF THE APPLICATION OF THE PROVISIONAL CRIMINAL PROCESSUAL LEGISLATION OF UKRAINE

The results of the study of the provisions of the current CPC of Ukraine and the existing gaps, inconsistencies, regulating the pre-trial investigation are considered. The scientific positions of scientists on these issues are analyzed and systematized. On the basis of the study, concrete proposals were presented regarding the improvement of the criminal procedural legislation of Ukraine.

Keywords: irregularity, defence, suspect, accused, reform, definition, right to protection, status, proposals, recommendations, investigator, prosecutor.

УДК. 343.13

Глобенко Г. І.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ДІЗНАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Розглянуто останні зміни та доповнення до чинного кримінального процесуального законодавства України, що регламентують досліджувану форму досудового розслідування. Здійснено аналіз окремих аспектів сутності та процедури здійснення дізнання як в деяких країнах пострадянського простору, так і Європейської спільноти, які є більш досконалими та перспективними для вітчизняного законодавця.

Ключові слова: кримінальний процес, форми досудового розслідування, злочин, кримінальний проступок, досудове слідство, дізнання.

Важливим чинником досудового кримінального провадження у законодавстві багатьох країн світової спільноти є принцип процесуальної економії. Прагнення щодо диференціації процесуальної форми і спрощення процедури кримінального судочинства не є виключно тенденцією вітчизняного законодавця. Звернення до досвіду зарубіжних країн доводить природність поділу судочинства на різні процедури в залежності від тих чи інших обставин. Подібний підхід не викликає подиву, оскільки вписується до загального інтеграційного процесу розвитку законодавства, який знайшов своє відображення в міжнародно-правових актах. У 1987 році процес оптимізації кримінального судочинства, що здійснювався в окремих країнах, був легально закріплений в Рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи № 6 R (87) «Щодо спрощення кримінального правосуддя».

Положення чинного КПК України містять низку новацій, серед яких особливе місце посідає термін «кримінальне правопорушення», котрий крім злочинів у своїй сукупності об'єднує й кримінальні проступки, досудове розслідування щодо яких має здійснюватися у формі дізнання (ст. 215 КПК України). Окрім цього, КПК України містить окрему главу 25, в якій регламентуються особливості розслідування досліджуваної форми кримінального провадження. 23 листопада 2018 р. у другому читанні прийнято Закон України № 7279-д «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», який запроваджує інститут кримінальних проступків і має набути чинності з 2020 р.

Запровадження інституту кримінальних проступків сприятиме забезпеченню швидкого розслідування кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, а також зменшенню навантаження на слідчих органів досудового розслідування, оскільки їх повноваження у процесі досудового розслідування кримінальних проступків, відповідно до положень, передбачених ч. 3 ст. 38 КПК України, зможуть здійснювати співробітники інших підрозділів. У порівнянні з досудовим слідством, розслідування у формі дізнання передбачає дещо спрощену процедуру, включаючи скорочені строки не більше ніж один місяць з дня повідомлення про підозру, обмеження у застосування запобіжних заходів, негласних слідчих (розшукових) дій тощо. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання щодо досвіду деяких країн в частині альтернативних форм розслідування, зокрема, і дізнання. Вважаємо, що порівняльно-правове дослідження правового регулювання дізнання сприятиме підвищенню ефективності застосування цього інституту у майбутньому в нашій державі.